

Evaluering af Tryg-projektet 2017/18

Musikforløb i Åløkke-Provstegård – Børnehaverne Hjertegården og KFUM efterår 2017

Flygtningebørnene i Odense Kommune er samlet i Børneinstitutionen Åløkke-Provstegård.

I efteråret 2017 var det børn fra nabobørnehaverne Hjertegården (1 pædagog, 1 pædagogmedhjælper, 7 børn) og KFUM's børnehave (1 pædagog, 1 studerende, 8 børn), som havde musik hver fredag i Hjertegården.

Gruppen bestod primært af tosprogede børn og sprogsvage flygtningebørn, samt nogle danske børn for at styrke relationerne indbyrdes i børnegruppen gennem aktiviteten. Der var nogle meget udadreagerende børn i gruppen, og det krævede fast personale.

Formålsbeskrivelse – personalets forventninger

Flygtningebørnene kan ikke noget dansk, når de starter i børnehaven, og det manglende sprog betyder at barnet kan have svært ved at udtrykke sig omkring de mest basale behov.

Derfor skal der fokus på sprogudvikling for at give børnene de bedste muligheder for at lære dansk hurtigst muligt og sikre generel trivsel, og her er musikalske aktiviteter (sange, rim, remser, ord, lyde) en effektiv metode.

De to grupper skal arbejdes sammen til en fælles gruppe på tværs af institutionerne. De skal kunne vente på tur og turde sige noget på tur.

Formålet er også, at de voksne lærer noget, så de kan videreføre noget af arbejdet, når musikpædagogen ikke er der mere.

Hvordan er forløbet gået?

Christine, leder af Hjertegården:

Musikpædagogen har gjort det godt; personalet har fået præsenteret nogen ting, som de ikke nødvendigvis kan videreføre selv (fx spille klaver). Balance mellem spændende oplevelser og materialer der kan videreføres af personalet.

Har arbejdet med de meget sprogsvage og med at løfte dem. Erfaringen er, at vi ikke skal blande børnene for meget i sprog-niveau, for så får alle børn mest ud af det (gælder sammensætning af målgruppen). Børnene er meget indbyrdes forskellige, og det vil børnehuset være bedre til at differentiere efterfølgende.

Det har været vigtigt for børnene at opleve sig selv som en del af et fællesskab, selvom de ikke har

talt sprog – de kommer fra traumatiske oplevelser og er triste, men kan åbne op og vise glæde. Musik er stemningsskabende.

Kurserne har haft høj kvalitet, og det var godt med stemmetræning i forhold til sang, men gerne i forhold til talt sprog også.

Tine og Katrine, pædagog og medhjælper: Det var rigtig svært at skulle stå for en aktivitet med instrumenter selv, og de havde brugt meget tid på at forberede det. Det var vanskeligt, når man ikke er vant til at skulle lære en sang, selv tænke over, hvordan man får forklaret tingene, så de kommer til at fungere, hvordan man organiserer det at dele instrumenter ud, sætte aktiviteten i gang og hvordan man stopper den igen. Men de var glade for at være kommet i gang med det, for de var godt klar over, at det at kaste sig ud i det første gang var det sværeste.

Lisbeth, musikpædagog:

I arbejdet med målgruppen er det blevet tydeligt, at udover at have fokus på børnenes sproglige niveau, er det også vigtigt at alderssammensætningen ikke er alt for skæv.

Børnegruppen spændte fra barn 1 på knap 3 og til barn 2 på næsten 6, som havde ekstremt meget energi og svært ved at forstå regler og rammer. Vi lavede aktiviteter, der henvendte sig både til de 3-årige og 5-årige, men de små blev hægtet lidt af, eller blev utrygge, hvis det var for voldsomme lege, samtidig med at der ikke var nok udfordring for de store drenge i fagtesange, der passede til de smås niveau.

60 minutters lektioner var også for lang tid, jeg ville have foretrukket 2x30-45 minutter med en bedre aldersopdeling, så kunne vi også have fået flere børn i gang med musik.

Vi ændrede undervisningslokale fra fællesrummet til et mindre lokale, fordi der var for meget uro i fælleslokalet, som også var gennemgangslokale til alle andre rum, og det hjalp rigtig meget på børnenes koncentration. Ligeledes sørgede vi for at alting foregik i "vores" lokale, så der også kom ro på mellemmåltidet inden vi skulle i gang.

Cases:

Barn 2 på 5½ havde meget brug for at være på, og var superivrig! Men han havde meget svært ved at vente på tur, og han sagde "nu bliver jeg sur" med armene over kors-attitude, når han ikke lige fik den store tromme, eller fik lov til at vælge dyr til ABC-sangen. Efterhånden som han kendte rammerne blev det lidt lettere for ham. Han endte dog med at blive taget ud af gruppen, fordi han passede dårligt aldersmæssigt i forhold til de andre.

Barn 3 sang "Hjulene på bussen" mens han tog overtøj på, en dag da vi var færdige, men med en anden tekst: "Jakke, jakke, jakke...." – og gik rundt og sagde "Røre, røre risengrød....." (en af de remser vi brugte i december).

Apropos "Røre, røre risengrød" så troede en af de muslimske piger at vi sagde GRISENGRØD, og det var hun ikke glad for at synge, så vi måtte forsikre hende om, at det ikke havde noget med gris at gøre. Det er ikke altid let, når man ikke er helt fortrolig med dansk.

Barn 3 talte slet ikke dansk i starten, men talte sit modersmål godt, og var lynende kvik og charmerende, så hun forstod alle regler i legene og sangene meget hurtigt. Af og til brød hun reglerne med vilje med et frækt glimt i sine brune øjne – hun var helt klar over at det ikke var rigtigt, men gjorde det for at se, om vi reagerede på det - og det gjorde vi, og så grinede hun! En dag sidst i forløbet sagde hun noget på dansk, da vi sang slutsang med de små bamser, men vi registrerede det egentlig først bagefter. Hun tog sin bamse hen til Tine(pædagog)'s bamse og sagde: Skal vi lege? Da vi evaluerede timen snakkede vi om det og det gav helt gåsehud, fordi det var sådan en succes!

Musikforløb i Åløkke-Provstegård (Bolbro-Højstrup) i børnehaverne Solskrænten og Bolbro Børnehus forår 2018

I foråret 2018 var det institutionerne Bolbro Børnehus (1 pædagog, 5 børn) og Solskrænten (1 pædagog, 5 børn), som havde musik, og det er foregået i Bolbro Børnehus. Da der kun var et enkelt fremmedsproget barn tilbage i børnehaven, blev fokus et andet.

Formålsbeskrivelse – personalets forventninger

Der er ikke de samme dansk-sproglige vanskeligheder for børnene i de to børnehaver, som i Hjertegården og KFUM. Det er kun Velin (Ve'lin), som er bulgarer og kun taler lidt dansk.

Der er dog en del af børnene i gruppen, som er sprogligt udfordrede, og derfor har vi valgt at arbejde med følgende:

- Sproglig opmærksomhed
- Puls og rytme på instrumenter
- Rim og remser
- Sange med mange hverdagsord
- Mange gentagelser/genkendelse af sange og lege
- Rytmik, bevægelseslege

I forhold til de stille og forsigtige børn, er det vigtigt at det er en forholdsvis lille gruppe, så det er mindre farligt at vove sig ud, og vi vil f.eks. arbejde med:

- Instrumentlege, hvor man skiftes til at dirigere f-forte (kraftigt) p-piano (svagt)
- Spillemåder: regnvej, torden, blæsevej osv.
- Rammesange, hvor man selv kan bestemme hvilke bevægelser der skal puttes ind, hvilken ting vi skal synge om
- Sange hvor man skal synge sit navn, eller bestemme hvem der skal være den næste gang

Disse lege er også gode for de børn, som har brug for tydelige rammer og skal lære at man ikke er "på" hele tiden, men må give plads til andre.

Det er også vigtigt at vi har faste start- og slutsange.

Udover den faste fokusgruppe, som har haft 60 minutters musik hver uge, har der været en Adhoc-gruppe med skiftende børn, som har fået 30-35 minutter, for at give så mange børn som muligt mulighed for at deltage i musikundervisningen fra Bolbro børnehus. Ligeledes har der også været en lille vuggestuegruppe på 3-4 børn, som har skiftet lidt, og nogle gange har det været hele vuggestuegruppen, som jeg har undervist på deres egen stue.

To gange var jeg på Solskrænten, hvor hele børnehaven (20-25 børn) var med til musik de dage, og det var for også at tilgodese de børn, som ikke kunne komme med i Bolbro børnehus.

Hvordan er forløbet gået?

Charlotte, leder Bolbro Børnehus:

Det har været rigtig godt, og vi har set en udvikling hos de børn, som har deltaget. Projektet var tænkt som et sprogprojekt for flygtningebørn, og det passede også i de to første børnehaver, men da der kun er et enkelt fremmedsproget barn i Bolbro børnehaven, er fokus flyttet, så børnene her er udvalgt ud fra, at de havde dårlige sprogfærdigheder, enkelte snakkede slet ikke, manglede selvsikkerhed/ var generte, havde brug for at opleve, at de turde noget i en lille gruppe, nogle drenge havde brug for at lære at blive bedre til at tolerere retningslinjer/rammer, som var udstukket af pædagogerne. De har både udviklet sig sprogligt (er begyndt at snakke mere og udtrykke sig bedre) og socialt i forhold til trivsel, glæde, relationer mellem børnene, selvsikkerhed, større tolerance i forhold til rammer.

Majken, pædagog på Solskrænten:

Alle Majkens børn har haft sprogproblemer, og gruppen har været meget uhomogen aldersmæssigt. Hun synes alligevel, at de har fået rigtig meget ud af at være til musik. Yvones indslag (stemmetræning) på kurset var rigtig godt og interessant, og hun sagde flere ting, som Majken ikke vidste i forvejen, bl.a. om vejrtrækning. Kurserne var gode og det var hyggeligt at møde de andre pædagoger og erfaringsudveksle. Instrumentalspil var rigtig godt, det ville hun gerne have noget mere af, for at blive bedre til det. Og det med nye sange er rigtig godt. Majken synes egentlig at hun bruger instrumenter i forvejen. Alle børnene har syntes, at det var noget særligt, at de skulle køre i bus hen til et andet sted, for at have musik, og de er blevet mere modige i forhold til at være i et nyt hus og fremmede rammer.

Linda, pædagog i Bolbro børnehus:

Linda synger hver dag, bruger sangkufferten meget. Bruger "Trille, trille bolden" (en af vores sange), når de sidder og skal til at spise. Vil til at bruge instrumenter mere, det har været det sværeste at kaste sig ud i.

Børnehaven har ønsket sig flere trommer, for nogle af de trommer vi brugte i forløbet var musikskolens, og de har brugt dem også, når vi ikke havde musik sammen.

Kurserne med inspiration, masser af sange har været super godt, og det at bruge instrumenter, både på kurser og til daglig har også været godt, og noget af det, som Linda ikke slev har taget fat i.

Stemmetræning med Yvonne var mindre relevant, det kunne hun ikke rigtig bruge til noget, men det var sjovt og Yvonne var dygtig.

Udvikling for hende selv: bruge flere instrumenter, og indlemme flere af de nye sange.

Linda synes at barn 5, barn 6 og Velin har fået rigtig meget ud af musikundervisningen, og de er meget glade for musik.

Linda og Majken har været glade for at samarbejde og lære hinanden at kende, og de planlægger at lave udflugter til hinandens børnehaver for at deres børn kan blive ved med at styrke det fællesskab og venskab de har opbygget, og for at de selv kan udveksle ideer og sange osv.

Annette, pædagog i vuggestuen:

Det har været rigtig godt, og selvom det er meget små børn vi har, har de alligevel åbnet sig meget og tør være med, og er glade for det. Barn 7 er den ældste af børnene, og der er langt ned til de andre i alder, fordi de "store" er rykket op i børnehaven, så han har haft godt af at få lov til at være på til musik, og det har meget været på hans præmisser, men barn 8 og barn 9 har hængt godt på. Godt med nye sange og ideer til at bruge dem vi kender på en ny måde. Vi vil gerne have mere!!

Hvilke aktiviteter var særlig gode?

Instrumentlege med trommer var gode for børnene og de var meget optagede af dem.

Rim og remser, slutsangen med Bamsen, sange/lege med hulahopringe var hits!

I det hele taget var redskaber/rekvisitter vigtige som koncentrations-skabende elementer, med til at lade fantasien få frit løb, holde fokus. Hulahopringe er f.eks. både brugt som huse og hestevogne.

Og der var faktisk ikke noget af det, vi har arbejdet med, som ikke var godt for målgruppen, og som de ikke blev optaget af.

Det at få lov til selv at bestemme, hvilke sange/aktiviteter vi skulle lave, hjalp på de store børn, som på grund af aldersspredningen begyndte at kede sig undervejs i forløbet, og så blev de

ukoncentrerede og lavede mere fis og ballade. Men de valgte faktisk ikke de aktiviteter, som der var mest gang i, og det overraskede os!

Observationer af børnene

Jeg spurgte, om pædagogerne havde observeret om musikaktiviteterne udviklede sig til lege efter musiktimerne, eller om de sang nogle af sangene, sagde remserne eller lignende.

Men udover enkelte undtagelser har de ikke observeret, at børnene har brugt musikken eller sunget udenfor undervisningen. Det har været en mere indirekte social og sproglig virkning det har haft på børnene, så de er blevet gladere, mere sociale og åbne, snakker mere osv.

Barn 10 har talt om musikken hjemme hos sine forældre, har de fortalt.

Barn 11, som ikke var i fokusgruppen, men i den mere "løse" adhoc-gruppe nogle gange, har været vildt glad for at deltage, og elsker musik! Hun er kommet hjem og har været vildt optaget af det, vi havde lavet, og sunget i vilden sky i bilen hele vejen til stranden en dag: "Du skal ikke være bange for min fine lange slange".

Cases:

Barn 5: mere fri, snakker meget mere, mere glad og åben.

Barn 6: taler mere nu, mere glad og åben, snakkede slet ikke før, og var mere mut end nu, kan stadig have det lidt mutte, men i mindre grad. Men han arbejder med ikke at være en lille gal person. Han er tvilling og hans tvilling er diametralt modsat, mere glad og udadvendt. Derfor har Linda bevidst valgt at Robin skulle være med til musik, for at give ham plads til at udvikle sig uden broderen, og et rum for sig selv.

Barn 12: har fået meget ud af det, og selvom hun er mut, og siger, at hun ikke vil til musik, så tør hun alligevel op, når vi er i gang. Det handler ligeså meget om, at veninderne ikke er med til musik, og det er en bevidst strategi fra Majken, for at give hende et rum for sig selv, hvor hun kunne udvikle sig uafhængigt af de andre.

Da jeg fortalte, at det var sidste musikgang, sagde hun at: "så skal vi heller ikke på besøg i børnehaven mere, øv", og både Linda og jeg fik en krammer inden hun gik, så hun har udviklet sig meget på det sociale også, selvom hun giver udtryk for at hun ikke synes det er sjovt, så glemmer hun det, og kaster sig ind i legen/musikken.

Barn 13: fået meget ud af det, elsker at være med, og elsker at spille trommer og lege de forskellige lege, men har meget modstand, så snart tingene ikke går, som han vil have det. Når han ikke får lov til at bestemme får han raserianfald, og tuder vildt, men det er blevet lidt bedre, han kan bedre acceptere, at vi voksne sætter rammerne og bestemmer, og han er også en anelse

bedre til at acceptere, at det ikke er hans tur først og at han ikke bare kan vælge tromme først hver gang. Men han kæmper en hård kamp på mange fronter.

Forslag til forbedring af projektet:

Charlotte:

Bedre udnyttelse af ressourcer, og bedre forankring i begge børnehaver, hvis musikpædagogen kom på skift hver anden uge i Solskrænten eller Bolbro Børnehus, og var der en hel dag. Det ville betyde, at alle børn fik glæde af musiktilbuddet, og at alle pædagoger fik et kompetenceløft på musikområdet, samt at alle kunne få ejerskab til musikken og være med til at bringe den videre. Nu er det kun få af pædagogerne, som har deltaget, og det gør det vanskeligere at få udbredt musik i børnehaven, når der er færre pædagoger til at løfte opgaven.

Mit forslag til litteratur:

Bente Hagtvæt Eriksen: Sprogstimulering - tale og skrift i førskolealderen

Ulf Jederlund: Musik og sprog, et udvidet perspektiv på børns sprogudvikling

Lis Klausen og Gry Hodal: Et sprog – flere sprog. En håndbog om sprogstimulering og børns sprogudvikling